

Folkhälsomyndigheten

Spelproblem påverkar både spelare och närstående negativt

Spelproblem påverkar både spelare och närstående negativt

Spelproblem kan medföra allvarliga konsekvenser, inte bara för personen med spelproblem utan även för personer i omgivningen. Det kan handla om problem som är:

- psykiska
- fysiska
- sociala
- ekonomiska.

Familj samt andra nära släktingar och vänner kan påverkas negativt och även samhället i förlängningen. Speciellt utsatta är barn som växer upp i en familj med spelproblem.

SAMMANFATTNING

- Många i befolkningen bor i samma hushåll som en person med problem-spelande eller har en närstående som har eller har haft spelproblem.
- Personer som har en närstående som har spelproblem har ökad risk att:
 - utsättas för våld i nära relation
 - ha sämre psykisk hälsa
 - ha riskkonsumtion av alkohol
 - känna oro för ekonomin eller ha sämre ekonomi
 - ha problem i relationer
 - ha egna spelproblem.
- Närstående kan bidra till att en person med spelproblem söker hjälp och även bidra till bättre förutsättningar för behandling.
- Det finns skillnader mellan kvinnor och män som kan vara viktiga att ta hänsyn till.

600 000 personer har en närstående som har haft spelproblem under det senaste året

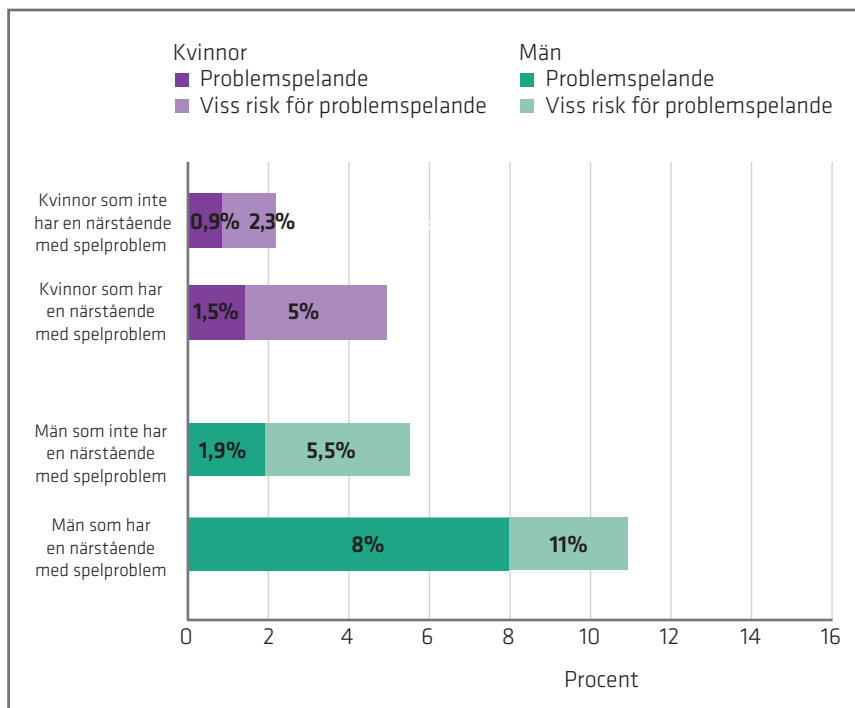
Nära 600 000 (8,3 procent) av befolkningen 16-84 år uppger att de har någon i sin närhet som har eller har haft spelproblem det senaste året. Andelen är lite högre bland män jämfört med kvinnor, bland unga jämfört med äldre och bland personer som är födda utanför Europa jämfört med personer som är födda inom Europa. Personen med spelproblem kan vara ett syskon, en förälder, ett barn, en person i hushållet eller en nära vän.

Närstående kan ha egna spelproblem

14 procent av dem som har någon i sin närhet med spelproblem har själva viss risk eller ett problemspelande jämfört med cirka 6 procent i befolkningen totalt sett. Nära 80 procent av dem som både är närstående och har någon grad av spelproblem är män. Hälften av dem är 25-34 år och andelen är högre bland personer med grundskola som högsta utbildning.

Att det är vanligare att ha spelproblem bland närstående till personer som har spelproblem innebär att många som själva har ett problemspelande också har någon i sin närhet som har spelproblem. Kunskapen kan vara viktig att ha med sig i mötet med en person som har spelproblem. En fjärdedel av dem med problemspelande i befolkningen har någon i sin närhet som också har spelproblem. Det är fyra gånger så vanligt bland dem jämfört med de som inte har ett problemspelande.

Diagram 1. Andelen med viss risk och problemspelande bland kvinnor respektive män 16–84 år som har, respektive inte har, närstående med spelproblem. Källa: Swelogs 2015.

MÅLGRUPP OCH SYFTE

Broschyren riktar sig till dig som beslutar om, utvecklar och/eller arbetar med åtgärder för att förebygga spelproblem. Men även till dig som arbetar inom verksamheter där man möter personer som kan ha problem med spel om pengar eller som är närstående. Syftet med broschyren är att ge ökad kunskap om situationen för vuxna personer som har en närstående med spelproblem. Kunskapen kan bidra till att närstående till personer med spelproblem fångas upp och kan få stöd efter behov.

BARN SOM ÄR NÄRSTÅENDE ÄR EXTRA UTSATTA

I Sverige lever 82 000 barn under 18 år i samma hushåll som en vuxen med ett problemspelande. Enligt hälso- och sjukvårdslagen 5 kap 7 § ska ett barns behov av information, råd och stöd särskilt beaktas om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans har missbruk av spel om pengar på samma sätt som om den vuxna har ett missbruk av alkohol eller annat beroendeframkallande medel.

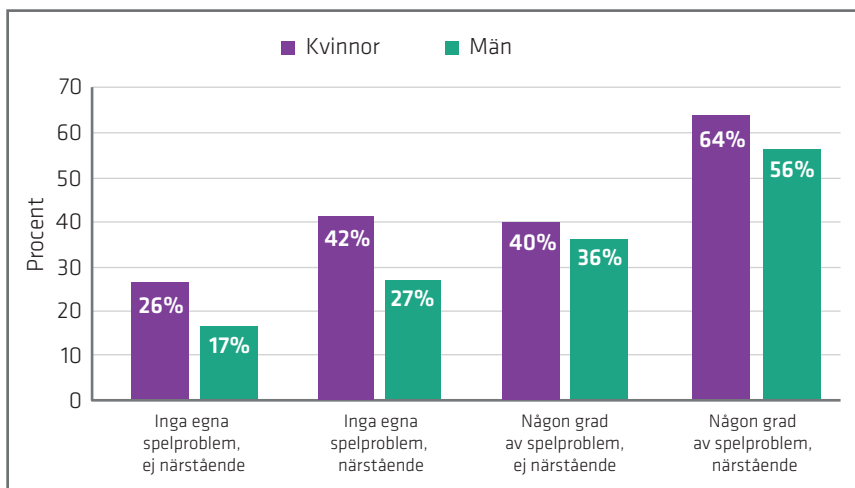
Läs mer om barn som är närstående till personer med spelproblem på spelprevention.se.

Många närstående har sämre psykisk hälsa

Många närstående till personer med spelproblem upplever en sämre psykisk hälsa än övriga i befolkningen.

Sambandet gäller för både kvinnor och män men ser olika ut. För kvinnor finns det ett samband mellan upplevd måttlig och allvarlig psykisk ohälsa medan det för män bara finns ett samband mellan att vara närstående och måttlig psykisk ohälsa. Män som är närstående till en person med spelproblem har oftare själva någon grad av spelproblem vilket påverkar sambandet mellan att vara närstående och psykisk ohälsa (se diagram 2). Det är möjligt att det finns skillnader mellan närstående män och kvinnor när det gäller vilken typ av relation de har till personen med spelproblem. Män kan till exempel i högre grad än kvinnor ha en vänskapsrelation till personen med spelproblem medan kvinnor i högre grad kan ha en familjerelation.

Diagram 2. Andelen med psykisk ohälsa bland de som har, respektive inte har, närstående med spelproblem. Uppdelat på kön och om de själva har någon grad av spelproblem. Någon grad av spelproblem definieras som PGSI 1+ (viss risk och problemspelande). Källa: Swelogs 2015.

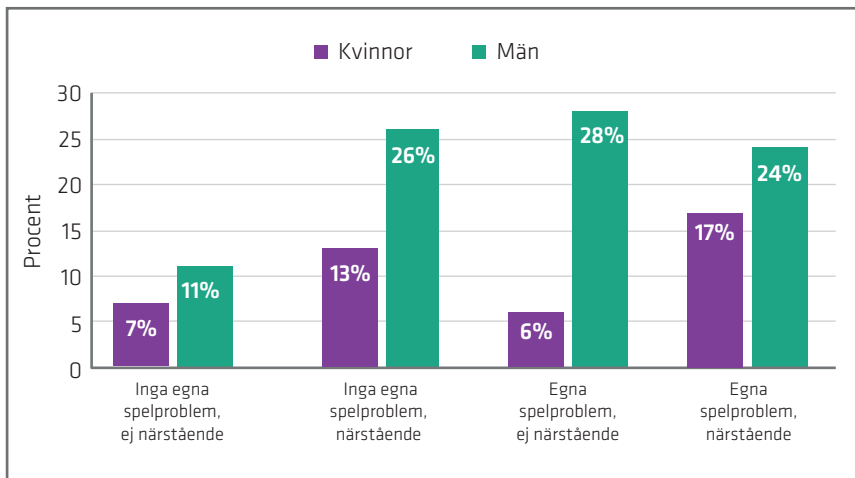

Kvinnor som är närstående till en person med spelproblem har en sämre allmän hälsa oavsett om hon har egna spelproblem eller inte. Kvinnor som är närstående till en person med spelproblem är också sjukskrivna i högre grad än kvinnor som inte har en närstående med spelproblem. Detta samband återfanns inte bland män.

Många närstående har en riskkonsumtion av alkohol

Att ha en närstående med spelproblem ökar sannolikheten för att själv ha en riskkonsumtion av alkohol. Sambandet gäller både för de närstående som själva har spelproblem och för de närstående som inte har egna spelproblem. Det finns en skillnad mellan könen. Sambandet mellan egna spelproblem och riskkonsumtion av alkohol är tydligt bland män men inte bland kvinnor. Det överensstämmer med resultatet för problemspelande, där sambandet mellan riskkonsumtion av alkohol och problemspelande för kvinnor inte fanns 2015, till skillnad från undersökningen 2008.

Diagram 3. Andelen som har en riskkonsumtion av alkohol bland de som har, respektive inte har, närstående med spelproblem. Uppdelat på kön och om de själva har någon grad av spelproblem. Någon grad av spelproblem definieras som PGSI 1+ (viss risk och problemspelande). Källa: Swelogs 2015.

Närstående kan behöva stöd med ekonomin

Personer som har spelproblem får ofta problem med ekonomin. Man behöver pengar till spelande och pengar som skulle ha gått till hushållet försvinner till spel. Internationell forskning visar att även anhörigas ekonomi ofta påverkas negativt.

Kvinnor som uppgav att de hade en närstående med spelproblem i Swelogs hade i högre grad ekonomiska svårigheter än andra kvinnor. Detta samband upptäcktes inte för män.

Närståendes ekonomi pendlar mer

När vi ser till befolkningens upplevelser av förändrade ekonomiska förutsättningar det senaste året så uppger närstående till personer med spelproblem i högre grad än andra att deras ekonomi både har försämrats och förbättrats det senaste året.

När det gäller negativa förändringar av ekonomin var det en högre andel närstående kvinnor som hade fått en försämrad ekonomi det senaste året (18 procent) jämfört med kvinnor som inte var närstående (10 procent), jämfört med närstående män (10 procent) och jämfört med män som inte var närstående (8 procent). Möjliga tolkningar är att ekonomin pendlar mer för dem som har en närstående med spelproblem och att det är främst kvinnor som drabbas negativt ekonomiskt av att vara närstående. Det kan också vara ett tecken på att kvinnors ekonomi i högre utsträckning fortfarande påverkas av mäns ekonomi. Ytterligare en bidragande faktor kan vara att personer som har en närstående som har spelproblem ofta är yngre.

Att närstående till personer med spelproblem i högre grad än andra även uppger att de har haft positiva förändringar i ekonomin kan bero på faktorer som att de har vidtagit åtgärder för att skydda sin ekonomi eller att relationen har avslutats under året. Det finns också en eventuell möjlighet att de positiva förändringarna delvis kan bero på spelvinster.

Spelproblem kan skada och förstöra viktiga relationer

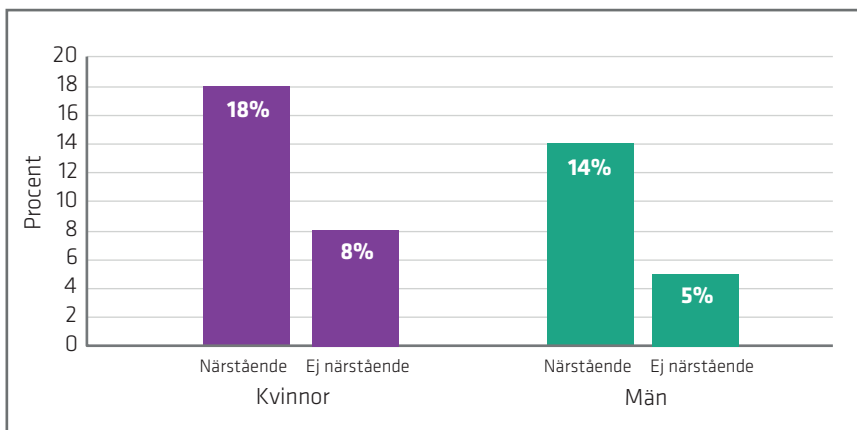
De som är närstående till en person med spelproblem upplever oftare relationsproblem inom familjen och har också ökad risk för att isolera sig från övriga släktingar och vänner. Gräl i familjen är vanligare i familjer där någon har spelproblem.

Forskningen visar även att personer med spelproblem har sämre förutsättningar till:

- problemlösning
- kommunikation, känslomässig mottaglighet och engagemang
- ansvarstagande och kontroll.

Enligt data från Swelogs finns det ett samband mellan ökade slitningar i familjen och att vara närstående. Detta gäller särskilt för kvinnor. Andelen närstående kvinnor som uppger att det har varit mer gräl i familjen det senaste året är 18,5 procent jämfört med 8 procent för kvinnor som inte är närstående till en person med spelproblem. Andelen bland närstående män är 14,5 procent jämfört med 5,0 procent bland övriga män.

Diagram 4. Andelen som har uppgett att det har varit mer gräl i familjen det senaste året bland kvinnor och män som har, respektive inte har, närstående med spelproblem. Källa: Swelogs 2015.

Att vara närstående till en person med spelproblem kan också påverka arbetet. Det finns en ökad risk för problem på arbetet för närstående och för dem med eget problemspelande. Att ha ett eget problemspelande försvagar sambandet, men tar inte bort det.

En tredjedel av personerna med allvarliga spelproblem utsätts och utsätter andra för våld

En metaanalys* visar att mer än en tredjedel av personerna med spelproblem rapporterar att de antingen utsätts för våld (38 procent) eller utsätter andra för våld i nära relationer (36,5 procent). Drygt 11 procent av dem som utsätter andra för våld i nära relationer har spelproblem. Om partnern har problem med både spel och alkohol ökar risken ytterligare.

* Dowling N, Suomi A, Jackson A, Lavis T, Patford J, Cockman S, et al. Problem Gambling and Intimate Partner Violence: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Trauma Violence Abuse*. 2016;17(1):43-61. Doi: 10.1177/1524838014561269

Närstående till personer med spelproblem är oftare utsatta för våld

Internationell forskning visar att det finns en koppling mellan spelproblem och våld i nära relationer. Det är vanligare att personer som har spelproblem har problem att hantera ilska och att de har utsatt någon för våld i nära relation, som egna barn eller partner. Risken att utsattas för våld i nära relation är högre för kvinnor som har en närstående med spelproblem än för män. Personen med spelproblem har även själv en ökad risk att ha varit utsatta för våld i en nära relation.

Det överensstämmer med resultat från Swelogs som visar att närstående till personer med spelproblem oftare har blivit utsatta för våld och hot om våld det senaste året än andra. Det är dubbelt så stor andel bland närstående (9 procent) som bland personer som inte har en närstående med spelproblem (4 procent). Andelarna är lika stora bland män och kvinnor. Sambandet ökar om de närstående själva har någon grad av spelproblem.

Personer med spelproblem och deras närstående har större risk att ha juridiska problem

Att ha en närstående med spelproblem ökar sannolikheten för juridiska problem. Allmänt sett är det vanligare med juridiska problem om man är yngre, utlandsfödd och har ett eget problemspelande. Den ökade risken finns kvar för de närstående som inte har spelproblem själva även när man kontrollerar för ovanstående. Det finns dock en samspelseffekt med egna spelproblem.

Stödlinjens erfarenheter om anhörigas situation

I samtal till Stödlinjen under 2017 uppgav nära hälften av dem som ringde om egna spelproblem och berättade om sin ekonomi att spelandet hade lett till inställda köp och aktiviteter för familjen. Lika många uppgav att de hade betalningsanmärkningar. Många uppgav att:

- relationen till sin partner hade försämrats (37 procent)
- relationen till övriga hade försämrats (23 procent)
- relationen till barnen hade försämrats (10 procent).

Under 2017 registrerade Stödlinjen 880 telefonsamtal från närstående till spelare. 69 procent var kvinnor och i 85 procent av fallen rörde samtalet en mans spelande. Vanligt förekommande problem var att den närstående upplevde bristande tillit (42 procent), att man mådde psykiskt dåligt (76 procent) och att det blev konflikter (28 procent). I 15 procent av fallen uppgav de att situationen var akut (oro för barn, för psykiskt eller fysiskt våld eller egna suicidtankar eller oro för suicidtankar hos spelaren). När det gäller ekonomi uppgav de närstående att de hade:

- lånat ut sparpengar (28 procent)
- bidragit löpande till spelarens spel (27 procent)
- tagit lån till spelskulder (9 procent).

Det var inte heller ovanligt att närstående uppgav att de hade blivit bestulna på pengar eller ägodelar (8 procent). Stödlinjen nås via www.stodlinjen.se eller 020-819 100.

Närstående till personer med spelproblem fungerar ofta som stöd

Enligt Socialstyrelsens kunskapsstöd ”Behandling av spelmissbruk och spelberoende” kan anhöriga och andra närstående bidra till att en person med spelproblem tar kontakt med hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. Sannolikheten att behandlingen blir framgångsrik ökar om någon närstående involveras, framförallt en partner. De som involverar anhöriga stannar dessutom kvar längre i behandlingen och avbryter behandlingen i mindre utsträckning än dem som inte involverar anhöriga.

Att involvera anhöriga och andra närstående i behandlingen kan främja en konstruktiv kommunikation mellan personen med spelproblem och anhöriga.

Behandlare måste vara lyhörda för klientens och de närståendes önskemål och förutsättningar att delta i behandlingen. Det förutsätter också att personen med spelproblem liksom den anhörige samtycker till det.

När det gäller hälso- och sjukvård finns det särskilda regler angående hur och när anhöriga och andra närstående ska involveras. Klientens närstående ska få möjlighet att medverka vid utformningen och genomförandet av vården, om det är lämpligt och om bestämmelser om sekretess eller tystnadsplikt inte hindrar detta (se 5 kap. 3 § patientlagen (2014:821)).

Om faktaunderlaget

Data är främst hämtad från Folkhälsomyndighetens befolkningsstudie Swelogs (Swedish longitudinal gambling study). Analyserna från Swelogs i broschyren bygger på svaren från de 600 000 personer som svarade ja på frågan om de har en person i sin närhet som har eller har haft spelproblem det senaste året. Swelogs visar också utifrån analyser av personer med problemspelande att 170 000 personer bodde i samma hushåll som en person med ett problemspelande år 2015. Av dem var nära hälften, 82 000 personer, barn.

Folkhälsomyndigheten har även genomfört en kartläggande litteraturoversikt där totalt 96 vetenskapliga artiklar publicerade mellan januari 2000 och november 2017 identifierades varav 18 inkluderades.

Hösten 2018 publicerades en systematisk översikt och metaanalys* om sambandet mellan att vara närstående och psykisk och fysisk hälsa, alkoholkonsumtion, finansiell stress, relationsproblem och våld. De resultat som översikten presenterar stämmer överens med innehållet i denna broschyr.

Bred definition av spelproblem

I broschyrens analyser om spelproblem och närstående används begreppet någon grad av spelproblem (PGSI 1+). Det innebär att gruppen närstående som har viss risk för spelproblem har slagits ihop med gruppen som har ett problemspelande.

* Riley, B, Harvey A, Crisp B, Battersby M, Lawn S. Gambling-related harm as reported by concerned significant others: a systematic review and meta-synthesis of empirical studies. *Journal of Family Studies*. 2018. Doi: 10.1080/13229400.2018.1513856

Spelproblem kan medföra allvarliga konsekvenser, inte bara för personen med spelproblem utan även för personer i omgivningen. Speciellt utsatta är barn som växer upp i en familj med spelproblem.

Personer som har en närstående som har spelproblem har ökad risk att:

- utsättas för våld i nära relation
- ha sämre psykisk hälsa
- ha riskkonsumtion av alkohol
- känna oro för ekonomin eller ha sämre ekonomi
- ha problem i relationer
- ha egna spelproblem.

Folkhälsomyndigheten är en nationell kunskapsmyndighet som arbetar för en bättre folkhälsa. Det gör myndigheten genom att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja hälsa, förebygga ohälsa och skydda mot hälsohot. Vår vision är en folkhälsa som stärker samhällets utveckling.

Folkhälsomyndigheten